

Małgorzata Śliż-Marciniec

dr, Akademia Pomorska w Słupsku

**POLACY W AMERYCE. POLSKO-AMERYKAŃSKA KONFERENCJA
NAUKOWA Z OKAZJI 50-LECIA MUZEUM
IM. KAZIMIERZA PUŁASKIEGO W WARCE,
WARKA, 27-28 CZERWCA 2017 R.**

Obchody pięćdziesiątej rocznicy otwarcia Muzeum im. Kazimierza Pułaskiego w wareckim pałacu na Winiarach stały się pretekstem do zorganizowania wyjątkowego wydarzenia naukowego, jakim była konferencja *Polacy w Ameryce*. Misja wareckiego muzeum – kultywowanie pamięci oraz ochrona materialnej spuścizny po Kazimierzu Pułaskim, polsko-amerykańskim bohaterze, i polskiej emigracji, szczególnie do Stanów Zjednoczonych – narzucała tematykę spotkania.

Organizatorami spotkania było wareckie Muzeum oraz Stowarzyszenie W.A.R.K.A. wspierane przez Uniwersytet Technologiczno-Humanistyczny im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu oraz Centrum Kultury i Informacji Amerykańskiej American Corner Radom. Swym patronatem konferencję objął marszałek Senatu Stanisław Karczewski, reprezentowany w czasie obrad przez senatora Artura Warzochę, zastępcę przewodniczącego Komisji Spraw Emigracji i Łączności z Polakami za Granicą.

W gościnnych progach wareckiego Muzeum spotkali się badacze z kraju oraz kontynentu północnoamerykańskiego, reprezentujący różnorodne dyscypliny i specjalności naukowe.

Wykład inauguracyjny, *Polscy imigranci w USA: stare i nowe wzory budowania emigracyjnej wspólnoty*, wygłosiła prof. Dorota Praszalowicz z Uniwersy-

tetu Jagiellońskiego. Rozpoczął on dwudniowe, niezwykle owocne obrady. Bogaty program przewidywał ponad pięćdziesiąt wystąpień oraz prezentacji, pogrupowanych w sesje: „Amerykańskie losy Polaków”, „Ludzie nauki”, „Ludzie sztuki”, „Odrodzenie Polski”, „Polacy w Ameryce XVIII–XIX w.”, „W poszukiwaniu amerykańskiego snu”, „Wokół czynu zbrojnego i techniki wojennej”, „Wokół migracji”, „Z życia Polonii”. Względy organizacyjne spowodowały, że obrady prowadzono w różnych sesjach równolegle, co niestety uniemożliwiało wysłuchanie wszystkich referentów.

Na podkreślenie zasługuje szeroki wachlarz tematyczny konferencji, bowiem w obradach wzięli udział przedstawiciele różnych dyscyplin. Licznie reprezentowani byli historycy. Warto wspomnieć wystąpienie prof. Rafała Kowalczyka z Uniwersytetu Łódzkiego, pt. *Misja paryska Tadeusza Kościuszki i jej skutki. Zapomniane dzieło bohatera dwóch narodów – Polaków i Amerykanów – Legia Naddunajska*, czy Marii Śladowskiej z Archiwum Zamku Królewskiego w Warszawie, pt. *Wśród Polonii Amerykańskiej – ostatnie miesiące życia Ignacego Jana Paderewskiego w świetle dokumentów z Archiwum Zamku Królewskiego w Warszawie*, jednakże znaleźć można było również prace mieszczące się w najnowszych nurtach historiografii. Dla przykładu ten rodzaj piśmiennictwa, w referacie zatytuowanym *Heroizm i pamięć kulturowa: wizerunek Kazimierza Pułaskiego i Tadeusza Kościuszki w osiemnasto- i dziewiętnastowiecznej prasie amerykańskiej*, przedstawił dr hab. Zbigniew Mazur z UMCS.

Swą obecność w Warce zaznaczyli także badacze dziejów nauki. Dr Danuta Ciesielska z PAN w Warszawie wystąpiła z referatem *Stanisława i Otto Marcin Nikodym w Polsce i Stanach Zjednoczonych*, poświęconym losom małżeństwa wybitnych polskich matematyków, natomiast Tiffany Loomis z Polish Heritage Society of Philadelphia w referacie *Dr Walter Golaski – pionier bioinżynierii* zaprezentowała szerzej nieznaną w kraju postać amerykańskiego wynalazcy polskiego pochodzenia – Waltera Golaskiego, który w latach 60. XX w. udoskonalił m.in. dzianą protezę naczyniową. Dalej Jakub Osiński z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, w referacie *Bychowski i jego emigracja*, przypomniał jednego z pierwszych polskich psychoanalityków – lekarza psychiatrę Gustawa Bychowskiego, autora pionierskiej na naszym gruncie pracy: *Słowacki i jego dusza. Studium psychoanalityczne* (Warszawa–Kraków 1930).

Należy odnotować także liczne, bardzo interesujące wystąpienia z zakresu historii sztuki. Postać Jerzego Szeptyckiego, projektanta „Amerykańskiej Częstochowy” – Sanktuarium Matki Boskiej Częstochowskiej w Doylestown, przybliżyli prof. Andrzej K. Olszewski i dr Irena Grzesiuk-Olszewska prezentacją: *Jerzy Szeptycki i jego kościoły w Ameryce*. Z kolei referat dr Anny Rudek-Śmiechowskiej z Polskiego Instytutu Studiów nad Sztuką Świata, pt. *Ilustrator płaci za zamówiony posilek. O pozycji artystów publikujących dzieła na łamach prasy amerykańskiej na pocz. XX wieku. Studium przypadku*, poświęcony był praktycznie nieznanemu w Polsce wybitnemu ilustratorowi Władysławowi Teodorowi Bendzie. Wśród po-

zostałych, nie mniej ciekawych wystąpień, należy wymienić Stefana Władysiuka z Polskiego Instytutu Naukowego w Kanadzie (*Artur Szyk – orędownikiem przyjaźni polsko-amerykańskiej*) oraz prof. Jana Wiktora Sienkiewicza z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (*Krakart Group. Artyści polscy w Kalifornii*).

Nie zabrakło także referentów poruszających tematykę znacznie słabiej widoczną we współczesnych polskich badaniach. Bartosz Borowski z PAU w Warszawie wystąpił z pracą z dziejów sportu – *Od Stelli Walsh po Henrego Chemela. Ikony przedwojennego sportu na emigracji w Stanach Zjednoczonych*, do której tematyki nawiązywała również dr Mary Key Pieski z Kent State University, prezentując film dokumentalny poświęcony wspomnianej już Stelli Walsh – Stefanii Walasiewiczównie (*Tragiczna historia Stanisławy Walasiewicz (Stelli Walsh), najlepszej sportsmenki, jaką widział świat, jej zabójstwa i rzekomego obojactwa, które wywołało skandal po jej śmierci*). Inny prelegent, Mateusz Strzelecki z Akademii Muzycznej im G. i K. Bacewiczów w Łodzi, przybliżył sylwetkę nieznanego szerszym kręgom kompozytora Karola Rathausa (*Karol Rathaus – polski kompozytor emigracyjny*). Warto wspomnieć również Łukasza Kaźmierkiewicza z Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, mówiącego o *Polskich gwiazdach rocka w Stanach Zjednoczonych*, dzięki któremu nieco zaskoczeni słuchacze dowiedzieli się, że polskie korzenie mają m.in. Axl Rose z zespołu „Guns N’ Roses” oraz Ray Manzarek z „The Doors”. Natomiast dr Ewa Kłęczaj-Siara z Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu zajęła się problemem obecności polskich bohaterów w literaturze dla najmłodszych (*Kto jest „lepszym” bohaterem? Kościuszko i Pułaski w amerykańskiej literaturze dziecięcej*).

Uczestnicy konferencji mieli także okazję obejrzeć film Wiesława Dąbrowskiego *Ambasador pokoju – general Rowny – Amerykanin, w sercu zawsze Polak* i spotkać się z jego reżyserem. Bohater wspomnianego dokumentu, gen. Edward Rowny, to postać niezwykle interesująca, choć praktycznie nieznaną w Polsce. Urodzony w rodzinie polskiego emigranta, absolwent West Point, reprezentował USA w trakcie negocjacji układów SALT oraz START. Był także specjalnym doradcą ds. kontroli zbrojeń prezydentów Ronalda Regana oraz George’a H.W. Busha.

Konferencyjne obrady oraz towarzysząca im dyskusja były bardzo inspirujące. Organizatorzy zadbali o wyjątkową atmosferę – urokliwe zakątki pałacowego parku sprzyjały pozakulisowym dysputom i wymianie poglądów. Zwłaszcza że konferencja zgromadziła nie tylko przedstawicieli środowisk akademickich, ale również archiwistów, muzealników oraz działaczy społecznych. Podsumowaniem niech będą słowa prof. A. Olszewskiego wygłoszone na zakończenie konferencji, iż była to „sesja na piątkę z plusem”.